

**ҚАРОРИ
ПЛЕНУМИ СУДИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
№6**

аз 29 сентябри соли 2014

шаҳри Душанбе

**Дар бораи ошкоро будани муҳокимаи судӣ ва ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот оид ба
фаъолияти судҳо
(бо тағйироте, ки бо қарорҳои Пленум аз 14 июни соли 2018, №38 ва аз 12 ноябри соли
2021, №2 ворид гардидаанд)**

Ошкоро будани муҳокимаи судӣ, сари вақт ва ҳолисона иттилоотонидани ҷомеа дар бораи фаъолияти судҳо кафолати муҳокимаи одилонаи судӣ ва яке аз воситаҳои нигоҳдошти боварии ҷомеа нисбат ба ҳокимияти судӣ буда, иҷрои вазифаҳои мурофиаи судиро барои таҳкими қонуният ва тартиботи ҳуқуқӣ, пешгирии ҷиноят, эҳтироми қонун, ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд таъмин менамояд.

Бо мақсади аз ҷониби суд, судяҳо риоя намудани принсипи ошкоро будани муҳокимаи судӣ, инчунин таъмини ҳуқуқи дастрасии шаҳрвандон, ташкилотҳо, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, воситаҳои ахбори омма ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо, дар асоси моддаи 25 Қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон» Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон,-

Қ А Р О Р К А Р Д:

1. Мутобиқи талаботи қисми 3 моддаи 88 Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон мурофиа дар ҳамаи судҳо ба тарзи ошкоро мегузарад, ба истиснои мавридҳои, ки қонун муайян кардааст.

Таъмини принсипи ошкоро будани муҳокимаи судӣ, инчунин ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо, бо меъёрҳои Қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон», Кодекси мурофиавии граждани (минбаъд КМГ), Кодекси мурофиавии ҷиноятӣ (минбаъд КМҶ), Кодекси мурофиавии ҳуқуқвайронкунии маъмури (минбаъд КМҲМ), қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо», «Дар бораи иттилоотонӣ», «Дар бораи иттилоот», «Дар бораи ҳифзи маълумоти шахсӣ», «Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак», «Дар бораи ҳимояи давлатии иштирокчиёни мурофиаи судии ҷиноятӣ», «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма», «Дар бораи ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот», «Дар бораи сирри давлатӣ», «Дар бораи сирри тижоратӣ», дигар қонунҳо ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст ба танзим дароварда шудаанд.

Суд, судяҳо ба ҳри риояи принсипи ошкоро будани муҳокимаи судӣ ва таъмини ҳуқуқи дастрасии шаҳрвандон, ташкилоту муассисаҳо, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ҳизбҳои сиёсӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, воситаҳои ахбори омма ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо бояд тамоми шароитҳои заруриро фароҳам оваранд.

Ҳангоми дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо саҳеҳ будани иттилооти пешниҳодшаванда, риояи муҳлатҳо ва тартиби пешниҳоди он, аз иттилооти пешниҳодшаванда оид ба фаъолияти судҳо хориҷ намудани маълумоти дастрасиаш маҳдуд ва таъмини шароити моддию техникае, ки барои амалӣ намудани ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот заруранд, талаботи асосӣ ба ҳисоб мераванд.

2. Ба маҳдуд намудани ошкоро будани муҳокимаи судӣ ва ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо қатъи назар аз миллат, наҷод, чинс, забон, эътиқоди динӣ, мавқеи сиёсӣ, вазъи иҷтимоӣ, таҳсил ва молу мулк, ҳамчунин аз рӯи дигар асосҳои, ки қонун пешбинӣ накардааст, роҳ дода намешавад.

Судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки маҳдудиятҳои дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо бо қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешаванд.

3. Ошкоро будани муҳокимаи судӣ, ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо бояд барои роҳандозӣ намудани вазифаҳои муҳофизаҳои судии гражданин, оилавӣ, ҷиноятӣ ва ҳуқуқвайронкунии маъмури мусоидат карда, дар баробари ин набояд ба даҳлат қардан ба фаъолияти судӣ оварда расонад, зеро мувофиқи муқаррароти моддаи 87 Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон судьяҳо дар фаъолияти худ мустақил буда, танҳо ба Конститутсия ва қонун итоат мекунанд. Даҳлат ба фаъолияти онҳо манъ аст.

Воситаҳои ахбори омма ва журналистон ҳуқуқ надоранд дар ахборашон натиҷаи пешакии муҳофизаи судии парвандаи мушаххасро, ки аз рӯи он санади судӣ эътибори қонунӣ пайдо накардааст, мавриди муҳокима қарор диҳанд.

Судья уҳдадор нест дар бораи моҳияти парвандаҳои, ки баррасӣ шудаанд ё мавриди баррасӣ қарор доранд, ба ягон мақомот ё шахси мансабдор баёнот, маълумот, ахборот диҳад, инчунин онҳоро барои шинос шудан дар ихтиёри қасе гузорад, ба ғайр аз ҳолатҳо ва тартибе, ки дар қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудааст.

4. Таҳти мафҳуми ошкоро будани муҳокимаи судӣ ин имконияти ба тоҷари маҷлиси судӣ ворид шудани шахсоне, ки иштирокчиҳои парванда намебошанд, аз ҷумла намояндагони воситаҳои ахбори омма ва дар маҷлиси ошкорои судӣ ҳузур доштани онҳо, таъмини ҳуқуқи онҳо ҷиҳати дар шакли ҳаттӣ сабт қардани қараёни муҳофизаҳои судӣ, инчунин ба навори магнитофон сабт қардани муҳофизаи ҷиноятӣ ва истифодаи воситаҳои аудиоӣ дар муҳофизаи ҳуқуқвайронкунии маъмури, танҳо бо иҷозати раисқунанда ва розигии тарафҳо истифодаи воситаҳои аксбардорӣ, сабти аудио, видео, паҳши қараёни маҷлиси судӣ тариқи радио ва телевизион дар муҳофизаҳои гражданин, оилавӣ ва ҳуқуқвайронкунии маъмури, суратгирӣ ва сабти видео дар муҳофизаи ҷиноятӣ фаҳмида мешавад.

Ошкоро будани муҳокимаи судӣ дар имконияти шинос шудани иштирокчиёни муҳофизаи судӣ бо тамоми маводи парванда, аз ҷумла ба маводе, ки дар рафти таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ва суд ба даст оварда шудаанд, низ зоҳир мегардад.

Ба ғайр аз ин, ба талаботи принсипи номбурда хабар додан ва шинос намудани тарафҳо бо аризаҳо, дархостҳо, шикоятҳои воридгардида, огоҳонидан оид ба вақт ва маҳалли маҷлиси суд дар марҳилаҳои гуногуни судӣ, баррасии парвандаҳо дар маҷлиси сайёри судӣ, ошкоро эълон қардани санадҳои судӣ, имконияти озодона шинос шудан бо онҳо, таъсис додани сомонии Интернетӣ бо ҷой додани санадҳои судии эътибори қонунӣ пайдонамуда ва гирифтани маълумотҳо дар хусуси иҷрои санадҳои судӣ дохил мешаванд.

5. Суд, судьяҳо принсипи ошкоро будани муҳокимаи судиро ба роҳбарӣ гирифта, маҷлиси ошкорои судиро бояд дар тоҷорҳо, ки барои ҳузур доштани ҳамаи шахсони иштирокчиҳои парванда, намояндагони воситаҳои ахбори омма ва дигар шахсон шароит муҳайё қарда шудааст, таъин намоянд. Аз ҷумла, барои шахсони дорои имконияти маҳдуд муҳокимаи судӣ бояд дар тоҷари маҷлиси судии барои онҳо дастрас ташкил қарда шавад.

Бинобар он ки ҳузури намояндагони воситаҳои ахбори омма дар муҳокимаи ошкорои судӣ бо мақсади гирифтани маълумот нисбат ба парванда яке аз тарзҳои ҷустуҷӯӣ ва ба даст овардани иттилоот мебошад, ба ворид шудани онҳо ба тоҷари маҷлиси судӣ монеагӣ эҷод қардан бо асосҳои мансубияти қасбӣ, мавҷуд набудани аккредитатсия (фаъолияти воситаҳои ахбори оммаи хориҷӣ, аз ҷумла бо роҳи аккредитатсияи журналистон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад) ва ё асосҳои дигаре, ки бо қонун пешбинӣ нашудааст, манъ аст.

Дар назар доштан зарур аст, ки мувофиқи талаботи қисми 6 моддаи 273 КМҶ ноҷолиғони то шонздаҳсола, ба шарте ки судшаванда, қабрида ё аз рӯи парванда шоҳид набошанд, ба тоҷари маҷлиси суд роҳ дода намешаванд.

6. Тибқи талаботи қисми 2 моддаи 11 КМГ парвандаҳои граждани, оилавӣ дорои маълумоти сирри давлатӣ, инчунин дигар парвандаҳои, ки қонун пешбинӣ намудааст (масалан, парванда дар бораи фарзандхондӣ ва ғайра), дар маҷлиси пӯшидаи суд баррасӣ карда мешавад.

Муҳокима дар маҷлиси пӯшидаи суд, инчунин ҳангоми қонун намудани дархости шахсони иштирокчии парванда, ки ба зарурати нигоҳ доштани сирри тижоратӣ ё дигар сирре, ки қонун ҳифз менамояд, ишора мекунад, ба дахлнопазирии ҳаёти шахсии шахрвандон ё дигар ҳолатҳои, ки ошкоро муҳокима намудани онҳо барои баррасии дурусти парванда ҳалал мерасонанд ва ё боиси ифшои сирри зикршуда ё вайрон шудани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии шахрвандон мегарданд, имконпазир аст.

7. Суд, судья бояд ошкоро будани муҳокимаи судии парвандаҳои қиноятиро ба ғайр аз ҳолатҳои, ки он ба ифшо шудани сирри давлатӣ ва сирри дигари бо қонун ҳифзшуда оварда мерасонад, таъмин намояд (қисми 1 моддаи 273 КМЧ).

Ҷиҳати паст кардани шиддати таъсири манфии мурофияи судӣ ба рӯҳияи номукаммали ноболиғ ва таъмини мустақилияти ӯ ҳангоми додани нишондод оид ба парвандаҳои қиноятӣ шахсоне, ки ба синни шонздаҳ нарасидаанд бо таъиноти асосноки суд (қарори судья) мумкин аст, муҳокимаи пӯшидаи судӣ гузаронида шавад.

Ба ғайр аз ин, муҳокимаи пӯшидаи судӣ оид ба парвандаҳо ба муқобили озодӣ ва дахлнопазирии ҷинсӣ ва қиноятҳои дигар, бо мақсади пешгирии ғош шудани маълумоти ҷанбаҳои маҳрамонаи шахсони иштирокчии парванда ё маълумоте, ки шаъну эътибори онҳоро паст мезанад, инчунин дар ҳолатҳои, ки онро манфиати таъмини амниятӣ иштирокчиёни мурофия ва шохидон ё ҳешовандони наздики онҳо талаб мекунад, гузаронида мешавад (қисми 2 моддаи 273 КМЧ).

8. Парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурие, ки дорои маълумоти сирри давлатӣ мебошанд дар маҷлиси пӯшидаи суд баррасӣ мегарданд. Баррасии парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмури дар маҷлиси пӯшидаи суд, инчунин ҳангоми қонун намудани дархости шахсони иштирокчии парванда, ки ба зарурати нигоҳ доштани сирри тижоратӣ ё дигар сирре, ки қонун ҳифз менамояд, ишора мекунад, ба дахлнопазирии ҳаёти шахсӣ ё дигар ҳолатҳои, ки ошкоромуҳокима кардани онҳо барои баррасии дурусти парванда ҳалал мерасонанд ва ё боиси ифшои сирри зикршуда ё вайрон шудани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии шахсон мегарданд, имконпазир аст.

9. Масъалаи баррасии парвандаҳои граждани, оилавӣ дар маҷлиси пӯшидаи суд аз ҷониби судья бо ташаббуси худ ё аз рӯи дархости тарафҳои ҳангоми омодагии парванда ба муҳокимаи судӣ ҳал карда мешавад ва дар ин ҳусусбо нишон додани ҳолатҳои мушаххаси монешавандаи дар толори маҷлиси суд ҳузур надоштани шахсони иштирокчии мурофиянабударо талаб менамояд, таъиноти асоснок қабул менамояд.

Масъалаи баррасии парвандаи қиноятӣ дар маҷлиси пӯшидаи суд бо асосҳои дар моддаи 273 КМЧ пешбинишуда дар қарори таъини маҷлиси суд ҳал карда мешавад (сарҳати 4 қисми 2 моддаи 263 КМЧ).

Дар ҳусуси баррасии парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури дар маҷлиси пӯшидаи суд низ судья таъиноти асоснок қабул менамояд.

Дар сурате, ки агар ҳолатҳои муҳокимаи пӯшидаи суд ҳангоми баррасии парванда дар маҷлиси ошкорои суд муайян гардад, суд, судья бо ташаббуси худ ё аз рӯи дархости тарафҳои масъалаи дар маҷлиси пӯшидаи суд дида баромадани парвандаро ҳал намуда, қарор (таъиноти) асоснок мебарорад.

Суд, судья бояд дар назар дошта бошанд, ки дархости шахси иштирокчии парванда ё намояндаи ӯ дар бораи баррасии парвандаи граждани, оилавӣ, қиноятӣ ва ҳуқуқвайронкунии маъмури дар маҷлиси пӯшидаи суд аз тарафи суд, судья пас аз шунидани фикру ақидаи дигар шахсони иштирокчии парванда ҳал карда мешавад.

Таъинот (қарор)-ро дар ҳусуси дар маҷлиси пӯшидаи суд баррасӣ намудани парвандаҳо оид ба тамоми ҷараёни муҳокима ё қисмҳои алоҳидаи он баровардан мумкин аст. Оид ба он ки парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд баррасӣ гардидааст, дар протоколи маҷлиси суд ва қисми муқаддимавии санади судии қабулнамуда дарҷ карда мешавад.

Маълумот дар хусуси баррасӣ намудани парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд бояд дастраси омма бошад.

10. Дар ҳолате, ки таъиноти суд (қарори судя) дар бораи муҳокимаи парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд ҳангоми таъин намудани маҷлиси суд қабул гардад, шахсоне ки иштирокчии парванда намебошанд ва намояндагони воситаҳои ахбори омма ба толори маҷлиси суд роҳ дода намешаванд.

Пас аз қабул ва эълони таъиноти суд (қарори судя) оид ба муҳокимаи парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд, ки дар рафти мурофиа қабул гардидааст, шахсони дар маҷлиси суд ҳузурдошта, ки иштирокчии парванда намебошанд ва намояндагони воситаҳои ахбори омма аз толори он бароварда мешаванд ва дар ин бора дар протоколи маҷлиси суд қайд карда мешавад.

Агар суд, судя таъинот (қарор) дар бораи гузаронидани қисми муҳокимаи парванда дар маҷлиси пӯшидаи судро қабул намуда бошад, шахсоне, ки иштирокчии парванда намебошанд ва намояндагони воситаҳои ахбори омма ба ҳамин қисми муҳокимаи судӣ роҳ дода намешаванд.

Ҳамзамон, бояд дар назар дошт, ки хоҳиши гузаронидани муҳокимаи парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд на танҳо аз ҷониби шахсе, ки дархостро ба манфиати шахсии худ пешниҳод намудааст ва (ё) аз ҷониби намояндаи ӯ, балки аз тарафи шахсоне, ки мутобиқи моддаҳои 47, 48, 49 КМГ ба онҳо ҳуқуқи ҳимоя кардани ҳуқуқи манфиатҳои қонунии шахсони дигар дода шудааст (масалан, прокурор, мақомоти васојту парасторӣ ва ғайра), метавонад пешниҳод гардад.

11. Муҳокимаи парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд бо мақсади ифшо нагардидани сирри давлатӣ аз тарафи суд, судя ҳангоми дар маводи парванда мавҷуд будани маълумоте, ки мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сирри давлатӣ» ба номгуӣ маълумоти дорои сирри давлатӣ мансуб доништа шудааст, гузаронида мешавад. Ҳамзамон, муҳокимаи парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд бо мақсади нигоҳ доштани сирри давлатӣ аз ҷониби суд дар ҳамон қисме ба амал бароварда мешавад, ки дар он чунин маълумот эълон ва (ё) таҳлил мегардад.

Бояд ба назар гирифт, ки муҳокимаи парвандаи дорои маълумоти сирри давлатӣ новобаста аз фикру ақидаи шахсони иштирокчии парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд таъин карда мешавад.

12. Муҳокимаи парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд бо мақсади нигоҳ доштани сирри тиҷоратӣ дар ҳолате иҷозат дода мешавад, агар дорандаи чунин иттилоот, ки дархост пешниҳод кардааст, барои ҳифзи махфияти он тибқи талаботи моддаи 10 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сирри тиҷоратӣ» тадбирҳо андешида бошад.

Ҳангоми ҳалли масъала дар бораи гузаронидани муҳокимаи парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд, бо мақсади нигоҳ доштани сирри тиҷоратӣ судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки низоми сирри тиҷоратӣ нисбат ба маълумотҳои дар моддаи 5 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сирри тиҷоратӣ» номбаршуда, инчунин маълумоте, ки ҳатмияти ғайримахфӣ намудан ё маҳдудияти норавоии дастрасӣ ба он мутобиқи қонунҳои дигари Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудааст, наметавонад муқаррар гардад.

13. Дар парванда мавҷуд будани маълумоти ба ҳаёти шахсии иштирокчиёни парванда мансубшуда, наметавонад худ ба худ барои қабули таъиноти суд (қарори судя) дар бораи гузаронидани муҳокимаи парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд асос гардад.

Суд, судяҳо ҳангоми баррасии масъала чихати гузаронидани муҳокимаи парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд бо мақсади таъмини ҳуқуқи шахс ба дахлнопазирии ҳаёти шахсӣ бояд хусусият ва мазмуни маълумот оид ба ҳаёти шахсии инсон, инчунин оқибатҳои эҳтимолии паҳн шудани чунин маълумотро ба инобат гиранд.

Қарор оид ба мавҷудияти дигар ҳолатҳое, ки муҳокимаи он дар маҷлиси ошкорои суд метавонад ба баррасии дурусти парванда монеа гардад ё ба вайронкунии ҳуқуқи манфиатҳои қонунии шахрвандон оварда расонад, аз ҷониби суд, судя бо дарназардошти ҳолатҳои мушаххаси парванда қабул карда мешавад.

14. Мутобиқи моддаи 23 Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳрамияти мукотиба, сӯҳбатҳои телефонӣ, муросилот ва муҳобироти шахс таъмин карда мешавад, ба истиснои мавридҳои, ки дар қонун нишон дода шудааст.

Дар бораи ҳаёти шахсии инсон бе розигии ӯ чамъ намудан, нигоҳ доштан, истифода ва паҳн кардани маълумот манъ аст.

Бо дарназардошти муқаррароти қисми 3 моддаи 11 КМГ ва қисми 4-и моддаи 273 КМЧ маълумотҳо оид ба мукотибаи хусусӣ ва иттилооти шахсии шахрвандон дар маҷлиси ошкорои суд танҳо бо иҷозати шахсоне, ки байни онҳо чунин мукотиба ё иттилооти телеграфӣ сурат гирифтааст, эълон ва таҳқиқ карда мешавад. Қоидаҳои зикршуда инчунин ҳангоми тафтиши сабтҳои овоз ва видео, ки дорои хусусияти шахсӣ мебошанд, татбиқ карда мешаванд.

15. Дастрасии иттилоот оид ба фаъолияти судҳо бо роҳи ба шахсоне, ки дар маҷлиси ошкорои суд ҳузур доранд, новобаста аз шахси иштирокчии мурофиа будан ё набудани онҳо ва намояндагони воситаҳои ахбори омма бо ҳуқуқи сабти рафти муҳокимаи суд бо тартиб ва шакли бо қисми 7 моддаи 11 КМГ, қисми 5 моддаи 273 КМЧ, қисми 3 моддаи 13 КМҲМ пешбинишуда таъмин карда мешавад.

Бинобар ин ба суд, судяҳо зарур аст, ки ба ҳамаи шахсони дар маҷлиси ошкорои судӣ ҳузурдошта ва намояндагони воситаҳои ахбори омма барои ба амал баровардани чунин ҳуқуқ шароитҳои баробар фароҳам оваранд.

16. Дикқати суд, судяҳо ба он равона карда шавад, ки муқаррароти қисми 7 моддаи 11 КМГ, қисми 5 моддаи 273 КМЧ, қисми 3 моддаи 13 КМҲМ уҳдадорихи шахсонро, ки дар маҷлиси ошкорои суд ҳузур доранду рафти онро дар шакли хаттӣ, инчунин бо истифодаи магнитофон оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ, воситаҳои аудиоӣ оид ба парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ сабт мекунанд, ҷиҳати огоҳ сохтани суд ва гирифтани иҷозати сабти рафти маҷлиси суд дар чунин шаклҳо пешбинӣ накардааст.

Истифодаи воситаҳои аксбардорӣ, сабти аудио, видео, паҳши чараёни маҷлиси судӣ тариқи радио ва телевизион дар мурофиаҳои граждани, оилавӣ ва ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ, суратгирӣ ва сабти видео дар мурофиаи ҷиноятӣ, танҳо бо иҷозати раисикунанда ва розигии тарафҳо (қисми 7 моддаи 11 КМГ, қисми 5 моддаи 273 КМЧ, қисми 3 моддаи 13 КМҲМ) сурат мегирад.

17. Шахсони дар маҷлиси ошкорои суд ҳузурдоштае, ки иштирокчиёни мурофиа намебошанд ва намояндагони воситаҳои ахбори омма, ки хоҳиши суратгирӣ, сабти видеои рафти маҷлиси судро доранд, бо дархост (ариза) ба суд, судя муроҷиат менамоянд. Чунин дархост дар протоколи маҷлиси суд дарҷ гардида, аз ҷониби суд, судя бо дарназардошти фикри иштирокчиёни мурофиа таҳти баррасӣ қарор дода, дар бораи қонун ё рад намудани дархост (ариза) таъиноти (қарори) асоснок қабул карда мешавад.

Ҳангоми қабули қарор оид ба иҷозати имконпазирии суратгирӣ, сабти видеои рафти маҷлиси суд, судя онро ба асос мегирад, ки чунин сабтҳо аз рӯи ҳамаи парвандаҳои имконпазир мебошад, ба истиснои ҳолатҳои, ки агар он ба вайрон кардани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии иштирокчиёни мурофиа, инчунин ҳуқуқ ба дахлнопазирии ҳаёти шахсӣ, ҳифзи шаъну шараф ва номи нек, маҳрамияти мукотиба, гуфтугӯи телефонӣ, алоқаи телеграфӣ, ки дорои маълумоти хусусияти шахсӣ дошта бошад, оварда расонад.

18. Иштирокчиёни мурофиа ҳуқуқ доранд бо тартиби пешбинишудаи моддаҳои 169 КМГ, 306 КМЧ, 137 КМҲМ дар хусуси ба парванда ҳамроҳ намудани маводе, ки дар натиҷаи сабти чараёни маҷлиси суд ба даст оварда шудаанд, дархост пешниҳод намоянд. Маводи номбурдаи аз ҷониби шахсони иштирокчии мурофиа набуда, намояндагони воситаҳои ахбори омма гирифташуда, мумкин аст ба парванда ҳамроҳ карда шаванд.

19. Сӯи истифодаи шахсони дар маҷлиси ошкорои суд ҳузурдошта ва намояндагони воситаҳои ахбори омма, аз ҷумла аз ҷониби онҳо бе иҷозати дахлдор амалӣ намудани сабти чараёни маҷлиси суд ин вайрон намудани тартибот дар маҷлиси суд ба ҳисоб рафта, дар ин ҳолат суд, судя ҳуқуқ дорад нисбати онҳо чораҳои таъсиррасонии дар моддаҳои 162 КМГ, 292 КМЧ ва 139 КМҲМ пешбинишударо татбиқ намояд.

20. Ҳангоми мавҷуд будани имконияти техникӣ ба суд, судяҳо лозим аст, ки чараёни маҷлиси судиро бо истифода аз воситаҳои техникӣ сабт намоянд. Маводи сабти чараёни маҷлиси суд, ки аз қониби суд ба амал бароварда мешавад (масалан, ҳомили сабти овоз), ба парванда ҳамроҳ карда мешаванд.

21. Бо дарназардошти талаботи қисми 8 моддаи 11, моддаи 99 КМГ, қисми 7 моддаи 273 КМҚ, моддаи 142 КМҲМ санадҳои судие, ки аз рӯи натиҷаҳои баррасии парвандаҳои граждони, оилавӣ, қиноятӣ ва ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ қабул шудаанд, ба истиснои ҳолатҳои пешбиниамудаи қонун, ошкоро эълон карда мешаванд.

Агар ҳолатҳои вучуд дошта бошанд, ки эълони ошкорои ҳалномаоид ба парвандаҳои граждони, оилавӣ ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии ноқилоғон, ҳаёти шахсии шахрвандонро ҳалалдор созад, он гоҳ ҳалнома дар маҷлиси пӯшидаи суд эълон карда мешавад.

Дар ҳолатҳои баррасии парвандаҳои қиноятӣ дар маҷлиси пӯшидаи суд, тибқи таъиноти (қарори) асосноки суд, судя, танҳо қисмҳои муқаддимавӣ ва ҳулосавии ҳукм эълон менамояд.

Суд, судяҳо бояд ба инобат гиранд, ки санадҳои судии оид ба парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ қабулгардида низ бо чунин тартиб эълон карда мешаванд.

22. Тибқи муқаррароти моддаи 11 КМГ, моддаи 19 ва 273 КМҚ, моддаи 13 КМҲМ риояи принсипи ошкоро будани муҳокимаи судӣ дар ҳама марҳилаҳои он таъмин карда мешавад. Вобаста ба ин, тартиби гузаронидани маҷлиси суд (ошкоро ё пӯшида) дар судҳои марҳилаҳои кассатсионӣ ва назоратӣ бо дарназардошти талаботи қонунгузори мурофиавӣ, новобаста аз он ки дар суди марҳилаи якум парванда бо кадом тартиб баррасӣ гардидааст, муайян карда мешавад.

23. Суд, судяҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки иттилоот дар бораи фаъолияти судҳо ошкоро ва дастрас мебошад, ба истиснои ҳолатҳои, ки бо қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дастрасӣ ба чунин иттилоот маҳдуд карда шудааст.

Ба иттилооти дастрасиаш маҳдуд иттилооти дорой сирри давлатӣ (моддаи 1 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сирри давлатӣ»), ё сирри дигари бо қонун ҳифзшаванда, ки ба онҳо маълумоти шахсӣ, сирри тафтишот ва мурофиаи судӣ, сирри фарзандхондӣ (моддаи 139 Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон), сирри тиббӣ (моддаи 49 Кодекси тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон), маълумот оид ба шахсоне, ки мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳимояи давлатии иштирокчиёни мурофиаи судии қиноятӣ» тахти ҳимояи давлатӣ қарор мегиранд, мансуб мебошанд.

Суд, судя ҳуқуқ надорад додани иттилооти дархостшударо ба истиноди он ки як қисми он ба иттилооти дастрасии маҳдуд тааллуқ дорад, рад намояд. Дар ин ҳолат тибқи қисми 2 моддаи 14 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот» иттилоот танҳо дар қисми дастраси оммабуда пешниҳод карда мешавад.

24. Судҳо мутобиқи моддаи 14 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо» ба истифодабарандагон иттилооти зеринро пешниҳод менамоянд:

- иттилооти умумӣ дар бораи суд;
- бо баррасии парвандаҳо алоқаманд буда;
- оид ба омори судӣ;
- оид ба масъалаҳои кадрӣ;
- номгӯи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ки фаъолияти судҳо ба танзим мебароранд.

Дар моддаи 19 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо» номгӯи асосӣ, ки имконияти пешниҳод намудани иттилоот оид ба фаъолияти судҳо истисно менамоянд, пешбинӣ шудаанд ва онҳо муқаммал мебошанд.

Ҳамзамон, бояд ба назар гирифт, ки агар иттилооти дархостшаванда дар воситаҳои ахбори омма ва ё дар сомонии судҳо нашр шуда бошанд, судҳо ҳуқуқ доранд чунин иттилоотро пешниҳод накарда, дар ҷавоб ба дархост бо ҳавола намудан ба ном, санаи нашр ва рақами воситаҳои ахбори омма, ки дар он иттилооти дархостшуда нашр шудааст ё суроғи сомона, ки дар он иттилооти мазкур қойғир карда шудааст, маҳдуд гарданд.

Матни санадҳои судӣ дар сомонаи судҳо бояд бо риояи талаботи моддаи 15 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо» ҷойгир карда шаванд.».

25. Иттилоот оид ба фаъолияти судҳо дар шакли шифохӣ, хаттӣ, электронӣ ва шаклҳои дигаре, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, пешниҳод карда мешавад.

Истифодабарандаи иттилоот ҳуқуқ дорад ба суд бо дархост бевосита ё ба воситаи намояндааш, ки ваколатҳои ӯ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба расмӣ дароварда шудаанд, барои гирифтани иттилоот муроҷиат намояд. Дар дархост суроғаи почтавӣ, рақами телефон ва ё факс ё ин ки суроғаи электронӣ барои ирсол намудани ҷавоб ба дархост, инчунин насаб, ном ва номи падари дархосткунанда нишон дода мешаванд.

Дархости хаттӣ аз тарафи дархосткунанда ё намояндаи ӯ имзо карда мешавад.

Аз рӯи дархости шифохӣ метавонад иттилооте пешниҳод карда шавад, ки он ҷустуҷӯ ва санҷиши махсусро талаб намекунад, масалан, дар бораи вақт ва ҷойи баргузори маҷлиси судӣ, натиҷаи баррасии парванда.

Аз роҳ надодан барои дастрас кардани иттилооти ошкоро ё аз дидаву дониста пешкаш намудани иттилооти бардурӯғ (нодуруст) ба суд шикоят кардан мумкин аст. Дар ҳар ҳолат шахсоне, ки онҳоро аз дастрас намудани иттилоот маҳрум гардониданд ва шахсоне, ки иттилооти бардурӯғ гирифтаанд, ба ҷабри зиён ҳуқуқ доранд.».

26. Суд, судяҳо бояд онро ба назар гиранд, ки муҳлати баррасии дархост дар бораи пешниҳод намудани иттилоот дар бораи фаъолияти суд аз рӯзи бақайдгирии он оғоз меёбад. Дархост дар судҳо бо тартиб ва муҳлатҳои муқарраркардаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ» баррасӣ карда мешавад. Ҷавоб ба дархост бояд иттилооти дархостшуда ё ҷавоби асосноки рад намудани пешниҳоди чунин иттилоотро дар бар гирад.

27. Тартиби истифодаи иттилоот дар бораи фаъолияти судҳо, ки дар ҳазинаи бойгонихо нигоҳ дошта мешаванд, тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Ҳазинаи бойгонии миллий ва муассисаҳои бойгонӣ” ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқи дахлдор ба танзим дароварда шудаанд.

28. Бо мақсади шинос шудани истифодабарандагон бо иттилоот оид ба фаъолияти судҳо дар бинои судҳо овезаҳои иттилоотӣ ва ё воситаҳои техникаи таъиноташон шабеҳ ҷойгир карда мешаванд, ки дар онҳо маълумоти дар моддаи 16 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо» пешбинишуда ҷойгир карда мешаванд. Овезаҳои зикршуда бояд дар ҷойҳои ба муроҷиаткунандагон, аз ҷумла ба шахсони дорои имконияти маҳдуд дастрас ҷойгир карда шаванд.

29. Дар баробари тарзу усулҳои аз тарафи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо» ва «Дар бораи ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот» муқарраршуда, метавонанд дигар тарзи таъмини ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот дар бораи фаъолияти судҳо истифода карда шаванд, агар онҳо ба қонун муҳолиф набоянд ва принсипи мустақилияти судяҳоро вайрон накунад (аз ҷумла, қабули шахрвандон, гузаронидани конференсҳои матбуотӣ, паҳннамоеи пресс-релизҳо, нашр дар воситаҳои ахбори омма).

Бо мақсади саривақт ба аҳли ҷомеа дастрас намудани иттилоот оид ба фаъолияти судҳо намояндагони расмӣ судҳо бо воситаҳои ахбори омма ҳамкорӣ менамоянд. Намояндаи расмӣ судҳо раиси суд ё шахсе мебошад, ки аз ҷониби раиси суд барои амалӣ намудани чунин ҳамкорӣ ваколатдор карда шудааст.

Шаклҳои ҳамкориҳои судҳо бо воситаҳои ахбори омма дар моддаи 20 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо» пешбинӣ шудаанд. Намояндагони расмӣ бояд дар назар дошта бошанд, ки ин номгуӣ шаклҳои ҳамкорӣ мукамал нестанд. Аз ҷумла, ба ҳамкориҳои судҳо бо воситаҳои ахбори омма, ки иттилоотони истифодабарандагонро таъмин менамоянд, шаклҳои зерин мансубанд:

- огоҳонидани намояндагони воситаҳои ахбори омма оид ба рӯзи таъин гардидани муроғиҳои судие, ки аҳамияти ҷамъиятӣ доранд;

- дар воситаҳои ахбори омма нашр намудан ё бо шакли дигар паҳн намудани иттилоот оид ба санадҳои судии эътибори қонунӣ пайдонамудаи парвандаҳое, ки боиси тавачҷуҳи ҷомеа гардиданд.

30. Ба Маркази таълимии судяҳои назди Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсия дода шавад, ки ба барномаҳои таълимии тақмили ихтисоси судяҳо машғулияти махсус, ки ба татбиқи меъёрҳои танзимкунандаи масъалаҳои риояи принсипи ошкоро будани муҳокимаи судӣ ва ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот дар бораи фаъолияти судҳо бахшида шудаанд, ворид карда шаванд.

31. Ба судҳои марҳилаҳои кассатсионӣ ва назоратӣ зарур аст, ки ҳангоми баррасии парвандаҳо ба масъалаи аз ҷониби судҳои ҷумҳурӣ риоя намудани принсипи ошкоро будани муҳокимаи судӣ ва ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот аҳамияти ҷиддӣ дода, нисбат ба қонунвайронкуниҳо чораҳои зарурӣ андешанд.

32. Бинобар қабули қарори мазкур, Қарори Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи риоя намудани принсипи ошкоро будани муҳокимаи судии парвандаҳои ҷиноятӣ” аз 31 августи соли 2007 №5 бо тағйироту иловаҳое, ки бо қарори Пленуми Суди Олӣ аз 25 июни соли 2012 №4 ворид карда шудааст, аз эътибор соқит доништа шавад.

**Раиси Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

Н.Абдуллозода

**Котиби Пленум,
Судяи Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

С.А. Ҳақимова